נדבה תעשה [אותו] זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה נדר מנין ת"ל ולנדר יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה זה קדשי מזבח ואין לי אלא נדר נדבה מנין ת"ל נדבה רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדשיה לדמי נסכים נמי לקי ורבי סבר בהרצאת גופו (נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ ואלא אותו למה לי לכדתניא נדבה תעשה אותו אותו תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית מיכן אמרו המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל רבי לבר קפרא מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי רבי אמרי (לא) אמור איתמר המעלה אברי בעלי מומין לגבי מזבח אמר רבא עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו [ב] (אמר אביי) אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר אביי בגברי קתני אי בגברי עובר עוברין מיבעי ליה אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי אמר אביי [ג] אפיק הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה קשיא ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן תיובתא דאביי תיובתא:

מתני' הכהנים ממירין בשלהן וישראל ממירין בשלהן אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אמר רבי יוחנן בן נורי מה לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזוכין בו בחייו אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש היכן קדושה חלה עליו בבית הבעלים אף תמורה בבית הבעלים:

גמ' תנן התם בכור מוכרין אותו תם חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו האשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה (הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דרתם להקרבה הוא דקאי אין מוכרין אותו תמים חי איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי חי אין שחוט לא אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי
איתיביה

נדבה תעשה אותו. לבעל מום לדמי קדשי בדק הבית דלמזבח לא אפשר לאקרוביה דהא כתיב (ויקרא כב) לא תקריבו מהם וגו': **אין לי.** רבוי להתפיס בעל מום לבדק הבית: **אלא.** על ידי נדבה כגון הרי זו לבדק הבית: **נדר מנין.** שאם אמר הרי עלי בהמה לדמי בדק הבית שמותר להפריש בעל מום תלמוד לומר ולנדר והכי [כג] נמי דריש נדבה תעשה אותו ולנדר כלומר וכן לנדר: **לא ירצה אלו קדשי מזבח.** דשייכא בהו הרצאה: **אין לי אלא נדר.** דנדר סמוך ללא ירצה ומשמע דאם נדר הרי עלי עולה לא יביא בעלת מום: **נדבה מנין.** שאין רשאי לומר על בעלת מום הרי זו למזבח: **תלמוד לומר נדבה.** ולנדר לא ירצה והכי מידריש נדבה אשר תעשה אותו או נדר לא ירצה: **רבי אמר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר.** שלא יקריבנו והיינו נמי קדשי מזבח כתנא קמא: [ד] וקבעי **אלא אותו למאי אתא.** כלומר תינח כוליה קרא מוקמת לדרשא דקא דרשת האי נדבה ונדר: **אלא אותו.** דכתיב (שם) נדבה תעשה אותו למה לי: **אותו.** בעל מום אתה מקדיש לבדק הבית כו': **עובר בעשה.** דהאי עשה דאמרינן ואי אתה מקדיש תמימים דהיינו לאו הבא מכלל עשה ועשה הוא: **לא נאמר בדברים.** כלומר בההיא פרשה (כ): **לא אמור.** כלומר הכי אמר הקב"ה לאו אמור להם לישראל דלאו איכא הכא דאי עברי אהך פרשה עוברין בלאו: **אברי כו'.** הנתחים כמשפט עולה: **על לאו שבכללות.** דהקטרת כולו ומקצתו מחד לאו נפקי ואשה לא תתנו מהם כדפרישית לעיל (ו:) אבל לכולהו איכא לאו לכל חד וחד דהקדש נפיק מכל אשר בו מום לא תקריבו ודרשינן ליה לעיל (דף י:) לא תקדישו ושחיטה מלא תקריבו אשה לה' לגבי עורת או שבור וזריקה מלא תקריבו דגבי מעוך וכתות (ויקרא כב) והאי אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא [כג] איכא ואליבא דמאן דאמר חדא מיהא לקי אלאו שבכללות בשילהי פרק שני דפסחים (מא:): **משום ה' שמות.** וחשיב להו להני תרי בתרי: **בגברי קתני.** דלאו בהכי עסקינן דאי עבדינהו לתרוייהו לילקי תרי אלא מילי מילי קתני שאם הקטיר כולו עובר משום בל תקטירו כולו או אם אדם אחד מקטיר מקצתו לוקה משום מקצתו אבל אי מקטיר חד לכולהו לא לקי אלא משום כולו: **אפיק חדא מינייהו.** או כולו או מקצתו ועייל קבלת הדם דנפקא מלא תקריבו דמיד בן נכר (ויקרא כב): וקפריך **קבלת הדם לתנא קמא לית ליה.** וקחשיב ה': **רישא רבנן.** כלומר רישא רבנן היא דלא מחייבי אקבלת הדם ואפילו הכי קא חשיב ה' וקשיא לאביי: **מתני' הכהנים ממירים בשלהן.** קרבנות שהפריש הכהן [כד] לעצמו אם המיר בהן נתפסים בתמורה: **לא בחטאת ואשם.** שנתן לו ישראל שיקריבנו לו אם המיר בו הכהן אינו עושה תמורה על ידו דהא אין לו חלק בו אלא משעת הקטרת אימורין ואילך וזכה בבשר ואמר בברייתא בהאי פירקא (ט.) אין אדם מתפיס בדבר שאינו שלו: **ולא בבכור.** שנתנו לו ישראל וטעמא מפרש הכא במשנה גופה: **מפני מה אין.** הכהנים ממירין בבכור והלא כולו שלהן הוא ומחיים הוא נותנו לו ואין הישראל מתכפר בו: **כשם שאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם.** דהא ודאי פשיטא לן דאינו זוכה בהן אלא מהקטרת אימורין ואילך: **מה לי אינו ממיר בחטאת ואשם.** כלומר דין הוא שאין כהנים ממירין בחטאת ואשם כו': **הוא ותמורתו.** מקיש התמורה להקדש עצמו היכן קדושה חלה על ההקדש בבית הבעלים אף תמורה לא תחול אלא בבית הבעלים אבל בבית כהן לא חיילא לגמרי הלכך אין כהן ממיר בבכור אבל ישראל אם המיר בו נתפס בקדושה שהרי ברשותו חלה קדושה על הבכור: **גמ' מוכרין אותו תמים חי.** השתא משמע בין בזמן המקדש בין בזמן הזה והכי משמע אם בית המקדש קיים מוכרין אותו כהן לכהן חי ואותו כהן יקריבנו אבל שחוט לא דבזיון קדשים הוא דלאו אורח ארעא לעשות סחורה בדבר שקרב ממנו למזבח ואי בזמן הזה הוא מוכרין אותו תמים חי בין כהן לכהן בין [ה] כהן לישראל והלוקח ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו דבכור [ו] בזמן הזה משנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל שגזל את הכהן ואם מכרו כהן או נתנו לו מותר לאוכלו וכדאמרינן בבכורות [בפ' כל פסולי המוקדשין] (דף לג:) גבי בכור בעל מום (כל פסולי המוקדשין) ב"ה מתירין ואפי' עובד כוכבים מותר לאכול הימנו אבל בתם שחוט בזמן הזה ליכא: **ומקדש בו.** כהן את האשה דממוניה הוא: **לא שנו.** דכהן יכול למוכרו חי: **אלא בזמן הזה.** דלא קאי להקרבה: **ואית לכהן זכייה בגויה.** מחיים דבזמן הזה נמי הוו הבכורות לכהנים: **אין מוכרין אותו תמים חי.** דלית לכהן זכייה בגויה אלא מהקטרת אימורין ואילך: **מי איכא תם שחוט.** הא הוי קדשים בחוץ: **מי קתני שחוט לא.** דמשמע מינה דלאו בזמן הזה דבזמן הזה ליכא תם שחוט: **הא גופא קמ"ל.** כלומר מאי דקתני בברייתא גופה איצטריך לאשמועינן דמוכרין אותו תמים חי דס"ד דלית בהו זכייה עד שיפול בו מום ולאו משום דמדיוק מינה שחוט לא דהא בזמן הזה קמיירי ובזמן הזה ליכא תם שחוט:

בכור

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. פרש"י דהא אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא לקי ואליבא דמ"ד חדא מיהא לקי אלאו שבכללות בשילהי פ' כל שעה (פסחים דף מא:) לשון רש"י וכן מוכח הסוגיא [יז]: **שאין** זכין בחייהן. ואם תאמר ואי זכין בהן בחייהן היכי מימר למאן דאמר בגמרא בתר מתכפר אזלינן ויש לומר דר"ל אף בתר מתכפר ולאו לאפוקי בעלים אתי:

לא שנו אלא בזמן הזה. [יח] וא"ת האמר פרק שור שנגח הפרה (ב"ק דף נג:) שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו אביי אמר תלי נזק ומוקי לה במועד אבל שור של פסולי המוקדשין פטור אלמא לאו רעהו קרינא ביה וקאמר התם נמי דשור של הדיוט שנגח שור של פסולי המוקדשין חייב אלמא משמע דקרינא ביה רעהו וצריך לומר דקמייתא מיירי בבכור [כא] דלא מצי פריק [ר] ובריית' בשאר קדשים דפריק להו כמומן [כב] והתם בזמן הזה איירי שהרי האמוראים דאיירי התם עלה לא הוו בזמן הבית ואפילו הכי קאמר התם דלאו ממונו הוא ואם כן קשה דהכא אמר דממונו הוא בזמן הזה וצריך לומר [ז] דהכא אתיא כרבי יוסי הגלילי והיא דהתם כרבנן ולע"ג דבפ' קמא דב"ק (דף יג: ושם ד"ה ואם) אמר [ולשני] הא כרבי יוסי [והא כרבנן] צ"ל דלפי זה לא מיתוקמא ההיא סוגיא דפרק הפרה:

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ה מהל' ערכין הל"ו:
כג ב מיי' פ"ו מה' איסורי מזבח הל"ד ועיי"ש:
כד ג מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל"ב:
כה ד מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ד עיין בכ"מ:
כו ה מיי' פ"א מהל' תמורה הל"ט:
כז ו מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה ג [טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ו]:
כח ז מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה יח:

◆

תורה אור השלם

. וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֵדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג
. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ויקרא כב יז
. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י

◆

מוסף רש"י

נאמר וידבר ה' וגו'. נתחלה פרשה כתיב (פסחים מב:). לא נאמר בדברים. נוטריקון לאמר (ועי' ר"ח שם). לאו אמור. לכם שיש איסור לאו בדברים. המקדיש בעלי מומין. קטינן כלן לעולה (לעיל ו:). מוכרין אותו תם חי. בזמן הזה הכהנים מוכרים אותו לכהן ולוקח ממתין עד שיפול בו מום וישחטנו. תמים שחוט לא דאין לו תקנה קבורה לחפור בהמה, קדשים השחוטין בזמן הזה (ב"ק). ומקדשין בו. כהנים, את האשה. דממונו הוא, דבעליו של הרי הוא כהן, המשנה להבכור הוא (שם). לא שנו. דבכור הוי ממון בעלים כשהוא תם (שם).

◆

רבינו גרשום

שים שקדם מום קבוע קדישן יוצאין לחולין ליגוז עבד ושמא במקדיש בעל מום מורה קתני [ברייתא]: אפילו בוא מילתא. המקדיש בעל מעיקרו [מאיש שפי במקדיש] המקדיש דקל לא הוי ביוהי קל ליכא במינו מובחר ממנו בעל מום מעיקרא כיון ליכא במינו ראוי ומקדיש בעל לקי [אפי' מקדיש ליה לדמי שיביאו בדמיו נסכים לקין. לא אותו למ"ל] כיון דקא זה הכי נדבה ולנדר ביחד לא אותו למאי אתיא לכדתניא : עובר בעשה. דלאו הבא לל עשה עשה: אברי בעלי זין. איסורין לוקה משום ורת כולו ומשום הקטרת צתו דיש בכלל כולו מקצתו. יי אמר אין לוקין על לאו כללות. על לאו שכולל בו ב' ורין דכל הקטרת כולו וכל רת מקצתו מחד לאו נפקא ז חתנו: בגברי קתני. אם הם ה אחד מקדיש ואחד שוחט ד מקטיר לוקה כל אחד: ני' הכהנים ממירין בקרבן ן, וישראל ממירין בשלהן: הכהנים ממירין לא בחטאת באשם של ישראל: והיה הוא ורתו יהיה קדש היינו קדושת ממיר שחלה עליו בבית לים אף כל תמורה בבית לים וכיון שבא ליד כהן יצא ת בעלים הילכך אין ממירין: [בכור מוכרין אותו. הכהנים ם חי ובעל מום חי ושחוט רש בו את האשה דממונן הוי: ל ואית ליה לכהן זכיה ה. דכיון דאין מזבח הוי כולו ן: אי בזמן הזה מי איכא תם ט. הא אין שוחטין את הבכור הזה אלא במומו כדתנן ורות מעשה בזכר של רחלים וכו': לא לעולם בזמן הזה. קשיא לך מי איכא תם שחוט קתני בפירוש בברייתא אבל שחוט לא לא תני הכי אלא גופא קמ"ל דמוכרין אותו תמים חי ובזמן הזה.

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו.], ב) רש"ק מ"ו, ג) [פסחים מב.], ד) [לעיל ו.], ה) [פסחים מב.], ו) [נ"ל רכן], ז) [נ"ל לאמר לאו אמור כך איתא בפסחים מב.], ח) נ"ל אימורי, ט) עי' בכ"מ במיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ד הגי' מסופק, י) [נ"ל אביי אמר], כ) [מנחות נח: פסחים כד. מא: נזיר לח: ב"מ קטו: כריתות ד. ה. סנהדרין סג.], ל) [לעיל ו: תוספתא פ"א ה"י תוספתא דמכות פ"ד ה"ג], מ) [נ"ל לין], נ) מעשר שני פ"א מ"ב ב"ק יב: [בכורות לב.], ס) [ויקרא כב], ע) [שם], פ) [שם], צ) [אבה רש"ס], ק) נ"ל כמשנה, ר) [נ"ל ובתרייתא], ש) [אמרינן הא רבנן נ"ל פי' נ"ק],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר אביי אפיק (הקטרת מקצתו) תא"מ ונ"ב ג"י רש"י חדא מינייהו: (ב) רש"י ד"ה לא נאמר וכו' בההיא פרשה אלא אמור בלאו הכי (אמור) [אמר] הקב"ה הס"ד ואח"כ מ"ה לאו אמור אמור להם לישראל:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' מאי לאו כו'. ונלמ"ד נ"ל כן דקאמר יכול אפי' והלוך אפשר לומר כן והא כתיב לא תקריבו אלא דקאי אדמי דנסכי משמעי בקדשי ב"ה ר' אומר כו' ואח"כ קרא וכי אתי לנדר דקרא בל תקדישו קאי על נדבה: [ב] שם אמר אביי. נ"ל אביי אמר: [ג] שם אפיק הקטרת מקצתו. גי' רש"י אפיק חדא מינייהו: [ד] רש"י ד"ה וקבעי כו' ור"ל מאי ואלא ול"ג דכיון דדרשינן נדבה ולנדר שניהם לא ירצה לא פייך אותו: [ה] ד"ה מוכרין. כהן לישראל הוא כרב אשי לקמן: [ו] בא"ד בזמן הזה. ל"ג:

◆

שיטה מקובצת

א) קמא אלא לאו תיבת מאי נמחק: ב) גופו הוא דלקי אבל: ג) אותו אתה מקדיש לבדק הבית ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית: ד) הפרשה כולה שהיא: ה) קפרא. נ"א אסברא לך לאמר לא נאמר בדברים ס"א לא יאמרו דברים והיא היא: ו) עי' בהשמטות בסוף המסכת: ז) בי רב אמרי: ח) מזבח רבא אמר עובר: ט) כולו ומשום בל תקטירו מקצתו אביי אמר אין: י) אמר רב כהנא בגברי תיבת אביי נמחק: יא) אמר לך אביי אפיק חדא מינייהו ועייל: יב) ממירין את שלהן וישראל ממירין את שלהן: יג) ממירין בהן אף בבכור כו' אמר לו ר' יוחנן בן נורי מה לי: יד) כבר. גליון עי' תוס' מנחות דף צג: טו) עי' בהשמטות בסוף המסכ': טז) בו את האשה: יז) בגוויה ס"א הואיל ויש לכהן שותפות בו: יח) דקאי ל"א הואיל ואין לכהן זכיה בגוויה ל"א הואיל ואין לכהן שותפות בו: יט) תיבת נמי נמחק: כ) הזה ומי קתני: כא) לאשמועינן דבכור מוכרין אותו תמים חי. גליון אבל שחוט לא דאי בפנים קדוש הוא ובזיון למכור קדשים ואי בחוץ שחוטי חוץ אסור בהנאה. תוס': כב) חי נמי נמחק: כג) חדא לקי ואליבא תיבת איכא נמחק: כד) הכהן להקריב לעצמו: כה) מום בפ' כל: כו) הסוגיא דקאמר בסמוך אפיק הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם ואי לא לקי בלל אכתי בציר ליה חדא: כז) הזה משמע דבכור בזמן הזה ממון בעלים הוא וא"ת: כח) בבכור שור דלא: כט) במומן וכן פי' רב יהודאי גאון: ל) עי' בהשמטות בסוף המסכת:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones